

การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา
อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
**Participatory community Enterprises management Phrae Wa
Weaving Group, Kham Moang District, Karasin Province**

ธนเสฏฐ์ ขำจินดา¹ และวันทนี แสนภักดี²

มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Thanasat Khamjinda¹ and Vantane Sanpukdee²

Northeastern University, Thailand.

Corresponding Author, Email : Khamchinda@yahoo.com

บทคัดย่อ*

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา และ 2) รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จของกลุ่มผ้าไหมแพรวา กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษา คือ สมาชิกและคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 18 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์แบบใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ การทอผ้าแพรวามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมานาน ทั้งเป็นการหารายได้หลังฤดูทำนา กลุ่มผ้าไหมแพรวาตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง โดยมีวัตถุประสงค์สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานกลุ่ม มีแผนการผลิตปีละ 4-5 พันผืน โดยใช้แหล่งวัตถุดิบจากโรงงานจุลไหมไทย เรียก ไหมจุล ซึ่งมีการสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง สร้างรายได้ให้แก่สมาชิกประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือ 720,000 บาทต่อ

* ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2562; แก้ไขบทความ: 28 กันยายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 30 กันยายน 2562
Received: September 11, 2019; Revised: September 28, 2019; Accepted: September 30, 2019

ทั้งกลุ่ม การสั่งซื้อวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตผ้าไหมแพรวาจะมีคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้สั่งซื้อ โดยสมาชิกจะเป็นผู้แจ้งความจำนงค์ว่าต้องการ และมีกระบวนการตรวจรับว่าได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่ ด้านการตลาดมีการจัดการขายตรง โดยใช้ช่องทางการขายผ่านร้านค้า OTOP ของเทศบาลตำบลโนนทัน และมีการจำหน่ายผ่านสื่อของส่วนราชการจังหวัด สื่อ online และสื่อมวลชนส่งขายที่ร้านค้าในบ้านโนน นอกจากนี้ ยังออกร้านเพื่อจำหน่ายตามงานต่างๆ ทั้งในพื้นที่ ส่วนกลาง และกรุงเทพมหานคร และมีการสั่งซื้อทาง Application line และทาง Face book การจัดการด้านการเงินและบัญชี ทางกลุ่มได้มีการเก็บจากการขายผ้า 1 ผืน เก็บเข้ากลุ่ม 100 บาท เงินที่หักจากการขาย 100 บาท/ผืน มีการทำบัญชีรับจ่าย และการบริจาค เพื่อช่วยเหลือสังคมบริจาคให้แก่ร่วมงานบุญประเพณีในท้องถิ่น กระบวนการผลิตผ้าไหมแพรวา ทางกลุ่มได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้แก่ เช่น 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ คู่คุณธรรมหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 2) รูปแบบความสำเร็จเริ่มที่คณะกรรมการบริหารกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่ม ได้แก่ ด้านการเงิน ประกอบด้วย การจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การวางแผนทางการเงิน การจัดการทรัพย์สินหมุนเวียน และการจัดหาแหล่งเงินทุน ด้านการบริหารการผลิต ประกอบด้วย การวางแผนกระบวนการผลิต การควบคุมการผลิต ด้านการบริหารการตลาด ประกอบด้วย ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการตลาด ส่วนผสมเกี่ยวกับการตลาด และส่วนแบ่งการตลาดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ และด้านผู้นำกลุ่ม ได้แก่ การพัฒนาผู้นำ การพัฒนาความรู้ทางการบริหาร และการบริหารทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ : การจัดการ, แบบมีส่วนร่วม, กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา

Abstract

This research Is qualitative research. Objectives for studying : 1) participatory community enterprise Management, Praewwa Silk Weaving Group and 2) participatory community Enterprise Management Model. The success of the Praewwa Silk Group. The targets are members and committee of community enterprise groups. Phrae Wa Silk Weaving Group, Kham Muang District, Kalasin Province. The tools used to collect data are Indepth Interview member of 18 persons. The qualitative data use content analysis and descriptive Analysis.

The study indicated that : 1) Participatory Community Enterprise Management Phrae Wa Silk Weaving Group, Kham Muang District, Kalasin Province Weaving of Praewa cloth from ancestors Is a cultural heritage that

has been handed down for a long time. Both earning money after the rice farming season Prae Silk Group was established in 1999 with support from Kham Muang Agricultural Office. The purpose of generating income for the community There is a group management structure. There are plans to produce 4-5 thousand pieces per year, using the object from the Thai silkworm work, called the microcirculation. There is an order and the factory will send 2 times a month to generate income for the members. 20,000-30,000 Baht per month per household or 720,000 baht per whole group. Ordering raw materials to produce silk, Praewa will have a group committee to be the buyer. By which the member will notify the intention of wanting and there is a process to check whether it meets the criteria set by the group or not. Marketing has direct sales management. By using sales channels through shops OTOP of Non Than Mun Municipality And are sold through the media of the provincial government, online media, and mass media for sale at shops in Phon Both in the central area and Bangkok And have orders via Application line and Face book. Financial and accounting management The group has collected from the sale of 1 piece of cloth, collected into the group 100 baht. The money deducted from the sale of 100 baht / piece has been paid for accounting. And donations to help society donate to local merit-making parties. The production process of the Praewwa Silk Group by the group has led to the sufficiency economy philosophy to be used, such as 3 rings, namely modesty, with reason and immunity and 3) The success model starts at the Group Executive Committee. Members within the group include finance, accounting, income-expenditure. Financial Planning Circulating property management And financing sources. Production management consists of production process planning. Production control Marketing management consists of basic knowledge about marketing. Marketing ingredients and market share, product positioning and group leaders, including leadership development of administrative knowledge and human resource management.

Keywords : Management, Participatory, Praewa Silk Weaving Group

บทนำ

ประเทศไทยมีอาชีพเกษตรกรรมอาศัยอยู่ในชนบท ประมาณร้อยละ 54 หรือ 35 ล้านคน Sathitinphaporn (2016 : 59) ได้กล่าวว่า ประชากรเหล่านี้มีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงปลา หลังฤดูปลูกดำและเก็บเกี่ยวเกษตรกรจะประกอบอาชีพเสริมตามความเหมาะสมและศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะมีทั้งเป็นรายบุคคลและรวมกันเป็นกลุ่ม บางราย บางกลุ่มจะพัฒนาจากอาชีพเสริมเป็นอาชีพหลักก็มี อาชีพเสริมคืออาชีพที่ประกอบกันเป็นธุรกิจภายในครอบครัว ต้องใช้ความรู้สูงและทักษะประสบการณ์ที่ได้รับจาก

การเพาะบ่ม ทั้งถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น เช่นการปลูกพืชผัก (Phongpit, 2004 : 33) อาชีพเสริมในกลุ่มสตรี ดังจะเห็นได้จากการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย อาหารแปรรูปจากเนื้อสัตว์ เช่น หมูแผ่น หมูทุบ หมูหยอง บางรายก็ทำปลาร้าทรงเครื่องสมุนไพรและอื่นๆ อาชีพเสริมต้องไม่กระทบกระเทือนอาชีพหลัก และเป็นการเสริมรายได้หลัก (Grisnasputi et.al., 2012 : 153) ถ้าหากประชาชนได้นำทุนในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ ก็จะก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศได้ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ทุนในท้องถิ่นมีหลายประเภท ได้แก่ ทุนทางชีวภาพ หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ ทุนทางสังคม หมายถึง แรงงานของบุคคล ทั้งแรงงานแต่ละคนและแรงงานในครอบครัว ส่วน ทุนทางวัฒนธรรม ก็คือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งได้พบว่าประชาชนได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตหลายประการ เช่น การทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ทำยาสมุนไพร และอื่นๆ ทั้งนี้จัดว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญในการนำทุนท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาท้องถิ่น รวมกันเป็นกลุ่มซึ่งเป็นแนวคิดของวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนก็คือ การสร้างงาน สร้างเงิน สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยชุมชน เป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก ทำให้ชุมชนเข้มแข็งได้ (Grisnasputi, W. , 2016 : 84) วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการ ขนาดจิ๋วหรือขนาดเล็กที่ชุมชนหรือองค์กรชุมชนได้ร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้ทุนทางสังคม พัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ (Phongpit, 2004 : 36) ขณะที่ Athipanan (2006 : 3) อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนคือกิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการซึ่ง ดำเนินโดยคณะบุคคล มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน ประกอบกิจการเพื่อสร้างรายได้ และพึ่งพาตนเอง (Grisnasputi, W. , 2016 : 45) สรุปได้ว่าวิสาหกิจชุมชน เป็นการประกอบ กิจกรรมต่างๆ ของชาวบ้านในชุมชน เช่นการทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย แปรรูปอาหาร (ปลาร้าบอง ไข่เค็ม น้ำผึ้ง และข้าวแต่น เป็นต้น) การสานตะกร้า กระติบข้าวเหนียว การทอเสื่อ เป็นต้น เป็นการสร้างรายได้เสริมให้กับชุมชน ที่ว่างจากการปักดำและเก็บเกี่ยว มาประกอบอาชีพเสริมต่อไป และมีการรวมกลุ่มจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน มีมาตรฐานและเป็นรูปธรรมมากขึ้น มีกระบวนการในการจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกลุ่มและการจัดการกลุ่ม กล่าวคือกลุ่มนั้นจัดตั้งอย่างไร ใครมาสนับสนุนในการจัดตั้ง การเลือกประธานกลุ่มและกรรมการกลุ่มมีการเลือกบุคคลมีลักษณะใด บทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่งมีอะไรบ้าง เมื่อมีการจัดตั้งกลุ่มได้แล้ว มีการจัดการกลุ่มอย่างไร มีการวางแผนการผลิต การจัดการด้านการผลิต การจัดการด้านการตลาด การจัดการด้าน

การเงินและบัญชี การติดตามและประเมินผล อีกด้วยกลุ่มวิสาหกิจจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แต่ยังคงขาดการประเมินผลการดำเนินงานโดยนักวิชาการ หรือนักวิจัยจากบุคคลภายนอกในพื้นที่หรือจังหวัดต่างๆ ที่มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากร 982,578 คน เป็นชาย 489,436 คน เป็นหญิง 498,142 คน ประกอบด้วย 18 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง นามน กมลาไสย ร่องคำ กุฉินารายณ์ เขาวง ยางตลาด ห้วยเม็ก สหัสขันธ์ คำม่วง ท่าคันโท หนองกุงศรี สมเด็จ ห้วยผึ้ง สามชัย นาकु ดอนจาน ช้องชัย 135 ตำบล 1,584 หมู่บ้าน สำหรับอำเภอคำม่วงเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ มีประชากร 47,554 คน ชาย 23,950 คน หญิง 23,604 คน (Local Government Administration Office Kalasin Province., 2016 : 15) อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูง มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจประสงค์จะวิจัยเรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อสร้างรูปแบบความสำเร็จการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลโพน, ตำบลนาบอน, ตำบลดินจี่ และตำบลนาพัน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา 1 คน เลขานุการ 1 คน การตลาด 1 คน เภรัญญิก 1 คน ประชาสัมพันธ์ 1 คน สมาชิกกลุ่ม 2

คน พัฒนาชุมชน 1 คน เกษตรอำเภอ 1 คน ผู้นำชุมชน 1 คน ร้านค้า 2 แห่ง ผู้บริโภค 5 คน พนักงานธนาคาร 1 คน จำนวน 18 คน

2. ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการวิสาหกิจชุมชน การประเมินผลการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม และรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม

3. พื้นที่ศึกษา 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลโพธิ์, ตำบลนาบอน, ตำบลดินจี่ และตำบลนาพัน อำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวาที่ประสบความสำเร็จ

2. การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือโดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสังเคราะห์ข้อมูล

2. สร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์ แนวทางการสังเกต แนวทางการสนทนากลุ่ม โดยปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาคณะนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไข แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์ เจาะลึกแก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา เลขาธิการกลุ่ม เจริญญิก สมาชิกกลุ่มผู้ให้การสนับสนุน ได้แก่ พัฒนาการตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบม่วง ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เจ้าหน้าที่ธนาคาร พ่อค้าคนกลาง (ร้านจำหน่ายผลผลิต) และผู้บริโภค จำนวนกลุ่มละ 18 คน การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้กำหนดตามความเหมาะสมของสถานการณ์ (Potisita, 2011)

ระยะเก็บรวบรวมข้อมูล เดือนมกราคม ถึงเดือน สิงหาคม 2561

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์แบบพรรณนา (Descriptive Analysis)

ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1. ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการวิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) แนวคิดการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain)

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย บทความ รายงานเกี่ยวกับหลักการแนวคิด ทฤษฎีตามเนื้อหาที่กล่าวมาเบื้องต้น

2. สำรวจพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ทอผ้าไหมแพรวา ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ประสบความสำเร็จเพื่อเลือกเป็นพื้นที่ศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

ขั้นตอนที่ 2 ประเมินผลการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้แบบประเมิน

ขั้นตอนที่ 3 สร้างรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) ผู้เข้าสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้รู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมแพรวา ประกอบด้วย กรรมการกลุ่มทอผ้าไหมแพรวา พัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน ร้านค้า ผู้บริโภค

ขั้นตอนที่ 4 เขียนรายงานและเผยแพร่ผลงานวิจัยการเผยแพร่ผลงานวิจัยในการประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติและเขียนบทความทางวิชาการลงในวารสารวิชาการที่มีฐาน TCI.1

ผลการวิจัย

1. การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1 การจัดตั้งและการจัดการกลุ่ม

ความเป็นมาและการจัดตั้งกลุ่มผ้าไหมแพรวา

การทอผ้าแพรวามาตั้งแต่บรรพบุรุษ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดกันมานาน ทั้งเป็นการหารายได้หลังฤดูทำนา กลุ่มผ้าไหมแพรวาตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2542 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง โดยเริ่มแรกเป็นผู้กระตุ้นให้การสนับสนุนทั้งทางด้านเทคนิค และวิชาการให้แก่กลุ่ม โดยมีโครงสร้างขององค์กร ได้แก่ ประธานกลุ่ม ที่มา

จากการเลือกตั้งของสมาชิกกลุ่มด้วยวิธีการใช้วิธีการยกมือ ประธานและคณะกรรมการมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 1 ปี ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจนี้จะได้รับการชุดเดิมตั้งแต่ก่อตั้งกลุ่มในปี 2542 เป็นต้นมา ซึ่งคุณสมบัติของประกลุ่ม คือ ประธาน ต้องเป็นคนที่มีความกล้าหาญกล้าตัดสินใจ และเป็นคนสุจริตตรงไปตรงมา

1.2 วัตถุประสงค์กลุ่มของการก่อตั้งกลุ่มผ้าไหมแพรวา

เน้นสร้างความสามัคคีและสร้างรายได้ให้แก่ให้ชุมชน ให้สมาชิกในหมู่บ้าน ส่วนการจัดการกลุ่ม และบทบาทหน้าที่ของแต่ละตำแหน่ง ได้แก่ ประธาน ร่วมกันกับสมาชิกกำหนดเป้าหมายการผลิต วางแผนการขาย ทั้งติดต่อประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำสินค้าออกจำหน่าย ควบคุมดูแลทุกขั้นตอนของกลุ่ม รองประธาน ทำหน้าที่ช่วยประธานในการดำเนินงานของกลุ่ม โดยต้องปฏิบัติหน้าที่แทนประธานได้ในกรณีที่ประธานไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ เจริญญิก ดูแลด้านการเงินของกลุ่ม โดยจัดสรรและบางปันเงินจากการขายให้สมาชิก สมาชิกที่เหลือนส่วนใหญ่จะเป็นผู้ผลิต/ทอผ้าตามที่มีคำสั่งซื้อหรือตามที่กลุ่มกำหนดแบบ/ลายของผ้าที่ทอขึ้น นอกจากนี้ยังมีการตรวจสอบโดยการเรียกประชุม โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการทำหน้าที่ และสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม

1.3 การวางแผนการผลิตและการวางแผนธุรกิจ

การวางแผนการผลิตและการวางแผนธุรกิจ กลุ่มทอผ้าไหมแพรวามีแผนการผลิตปีละ 4-5 พันผืน โดยใช้แหล่งวัตถุดิบจากโรงงานจุฬไหมไทย เรียก ไหมจุล ชื่อเดิมคือ บจ.จุฬไหมไทย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บจ.จุฬไทยแอ็คโกรวอินดัสตรี ตั้งอยู่ 443 ม. 3 ถ.สามัคคีชัย ต.วังชมพู อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ 67210 เส้นไหม ชื่อจาก 771-101-5 <http://www.chulthai.com> ทั้งนี้ การสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง กลางและปลายเดือน สีย้อม สีเคมีซื้อจากร้านประจำในตลาดอำเภอคำม่วง ส่วนสีธรรมชาติได้จากเปลือกไม้ตามธรรมชาติ ซึ่งการทำสีย้อมธรรมชาติ ทำน้อยมากหรือแทบจะไม่มีการผลิต ส่วนต้นทุนการผลิต มีอยู่ประมาณ 30-40 ที่เหลือเป็นค่าแรง วิธีการย้อมเส้นไหมย้อมตามแบบโบราณ โดยการใช้ถังหมัก มีทั้งสีเคมีและสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ และใช้สีต่างๆ ตามลายพื้นเมืองทั้ง 60 ลาย ทั้งลวดลายตามความต้องการของตลาด หรือตามความต้องการของผู้บริโภค นอกจากนี้ ยังมีลายที่ประยุกต์ขึ้นมาใหม่ ออกแบบโดยสมาชิกในกลุ่ม

ส่วนการย้อมสีมักจะทำในครัวเรือน มีการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมโดยการสร้างบ่อดินบัต หลังจากที่ได้ผลิตได้ปีละ 3-5 พันผืน ทางกลุ่มได้ส่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวนี้ให้กับหน้าร้าน OTOP ที่ สนง.เทศบาลตำบลโนนทัน /ส่งขายร้านค้าที่บ้านโนน /ออกงานต่างๆ โดยสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกประมาณ 20,000-30,000 บาทต่อเดือนต่อครัวเรือน หรือ 720,000 บาทต่อทั้งกลุ่ม (สมาชิก 36 คน) เมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งแล้ว มีการวางแผนการตลาดและต้นทุนการผลิตเพื่อที่จะนำมาตั้งราคาขายหน้าร้าน

1.4 การจัดการด้านการผลิต การพัฒนาและการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

การจัดหาวัตถุดิบ คือ เส้นไหม ซื้อมาจากโรงงานจุลไหมไทย เรียก ไหมจุล ชื่อเดิมคือ บจ.จุลไหมไทย ปัจจุบันเปลี่ยนเป็น บจ.จุลไทยแอ็คโกรอินดัสตรี ตั้งอยู่ 443 ม. 3 ถ.สามัคคีชัย ต.วังชมพู อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ โดยการสั่งซื้อและโรงงานจะมาส่งเดือนละ 2 ครั้ง กลางและปลายเดือน สีย้อม ด้วยสีเคมีซื้อจากร้านประจำในตลาดอำเภอคำม่วง ส่วนสีธรรมชาติได้จากเปลือกไม้ตามธรรมชาติ ซึ่งการทำสีย้อมธรรมชาติ ทำน้อยมากหรือแทบจะไม่มีการผลิต

การสั่งซื้อวัตถุดิบเพื่อนำมาผลิตผ้าไหมแพรวาจะมีคณะกรรมการกลุ่มจะเป็นผู้สั่งซื้อ โดยสมาชิกจะเป็นผู้แจ้งความจำนงค์ต้องการ และมีกระบวนการตรวจรับว่าได้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดไว้หรือไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้า หรือปรับปรุงการทอผ้าแพรวาให้ดีขึ้น เช่น มีการพัฒนาลาย โดยประยุกต์ให้ทันสมัยตามสมัยนิยม หรือตามความต้องการของตลาด ส่วนการทอผ้านั้น ใช้วิธีการดั้งเดิมคือทอมือโดยที่กระตุกเพื่อปรับปรุงลาย โดยออกแบบลายกันเอง ทั้งมีการนำลายโบราณมาผสมกับลายปัจจุบัน มีการสร้างมูลค่าเพิ่ม เช่น ลาย และ บรรจุภัณฑ์ ที่มีคุณสมบัติคงทน/สะดวกตามีทั้งกล่องและถุงกระดาษ ที่บ่งบอกถึงแหล่งผลิต

1.5 การจัดการด้านการตลาด

ด้านการตลาดมีการจัดการขายตรง โดยใช้ช่องทางการขายผ่านร้านค้า OTOP ของเทศบาลตำบลโนนทัน นอกจากนี้ยังขายส่งไปที่บ้านโนน ซึ่งเปรียบเสมือนหน้าร้าน เพราะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ลูกค้ามักแวะซื้อสินค้าที่บ้านโนน เนื่องจากสินค้ายังเป็นที่ต้องการของตลาด จึงไม่จำเป็นต้องส่งเสริมการขาย นอกจากนี้ยังมีการจำหน่ายผ่านสื่อของส่วนราชการจังหวัด สื่อ online และสื่อมวลชนส่งขายที่ร้านค้าในบ้านโนน นอกจากนี้ยังออกร้านเพื่อจำหน่ายตามงานต่างๆ ทั้งในพื้นที่ ส่วนกลาง และกรุงเทพมหานคร และมีการสั่งซื้อทาง Application line และทาง Face book อีกหลายๆ ช่องทางการจำหน่าย

1.6 ด้านการจัดการด้านการเงินและการบัญชีของกลุ่ม

การจัดการด้านการเงินและบัญชี ทางกลุ่มได้มีการเก็บจากการขายผ้า 1 ผืน เก็บเข้ากลุ่ม 100 บาท เงินที่หักจากการขาย 100 บาท/ผืน ข้างต้น จะต้องไม่นำออกไปใช้จ่าย และทางกลุ่มมีการทำบัญชีรับจ่าย มีการบริจาคเพื่อช่วยเหลือสังคมในวาระต่าง ๆ มีการปันผลตามรายได้จากผลกำไรของกลุ่มและจำนวนหุ้นของสมาชิก นอกจากนี้ยังบริจาคให้แก่ร่วมงานบุญประเพณีในท้องถิ่น จำนวนเงินขึ้นอยู่กับความสำคัญของงาน ส่วนการตรวจสอบมีการตรวจสอบบัญชีโดยเจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลโนนทันเนื่องจากเทศบาลตำบลโนนทันมอบเงินให้เปล่าแก่กลุ่มมาหมุนเวียนในกิจการ

1.7 ด้านการผลิตผ้าไหมแพรวา

ในการผลิตผ้าไหมแพรวาทางกลุ่มได้น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้แก่ เช่น 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน 2 เงื่อนไข คือ มีความรู้ คู่คุณธรรม หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้นำมาใช้เป็นหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีความเข้มแข็งมาก ก่อตั้งปี 2542 ถึงปัจจุบันเป็นเวลา 20 ปี การก่อตั้งมีสำนักงานเกษตรอำเภอคำม่วง เป็นผู้ช่วยก่อตั้ง มีสมาชิกจำนวน 36 คน ทอผ้าไหมแพรวาเป็นหลัก เป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อน โดยสมาชิกอยู่ในพื้นที่ตำบลเดียวกัน ผู้บริหารหลักมี 3 คน โดยมีนางบุษบา โจนารัตน์ ประธานนางนุ โจนารัตน์ เจริญญิก นางชไมพร ยวงวิภักดิ์ เลขานุการ สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการกลุ่ม เริ่มจากการคัดเลือกประธานและกรรมการกลุ่ม โดยใช้วิธีเสนอชื่อและให้สมาชิก 1 คนรับรอง หากมีการเสนอชื่อในตำแหน่งใดมากกว่า 1 คน จะใช้วิธีเลือกตั้ง โดยยกมือออกเสียง ประธานและกรรมการ จะอยู่ในวาระ สมัยละ 2 ปี สามารถอยู่ได้ 2 สมัย คือ 4 ปี จากนั้นต้องเว้นวรรค 1 สมัย จึงจะกลับมาเป็นได้อีก กลุ่มนี้ ผู้บริหารหลัก 3 คนข้างต้น มักได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งต่อเนื่องมาโดยตลอด เนื่องจาก มีความเป็นผู้ นำ กล้าตัดสินใจ และบริหารจัดการด้วยความโปร่งใส ทั้งทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของกลุ่มเป็นหลัก การผลิตใช้วัตถุดิบจากการสั่งซื้อ เส้นไหมจาก บจ.จุฬไหมไทย โดยจะจัดส่งเดือนละ 2 ครั้ง สีย้อมเคมีจากร้านค้าในตลาด อำเภอคำม่วง มีการตรวจรับสินค้าโดยกรรมการกลุ่ม

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้ประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า มีการจัดโครงสร้างกลุ่มอย่างเป็นทางการที่ประกอบด้วย ตำแหน่ง ประธาน รองประธานและกรรมการอื่นๆ เพื่อดำเนินการบริหารจัดการกลุ่มให้สำเร็จตาม วัตถุประสงค์ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Natongkum, W.,2012 : A) ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ คือ ด้านผู้นำกลุ่ม ส่วน วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม คือ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่สตรีและสมาชิกของกลุ่ม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ (Grisnasputi, W.,2016 : A) วัตถุประสงค์หลักในการ จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ต้องการเพิ่มรายได้เสริมให้กับครอบครัว การวางแผนการผลิต และการวางแผนธุรกิจ การจัดทำแผนธุรกิจ แผนธุรกิจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการประกอบ ธุรกิจต่างๆ เนื่องจากเป็นแผนที่ช่วยชี้แนะ การดำเนินงานขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจ และสอดคล้องกับ Tanwisud (2011 : A) พบว่า แผนธุรกิจเป็นแผนที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาและส่งเสริมการทำวิสาหกิจชุมชนแบบก้าวหน้า เนื่องจากแผนธุรกิจ จะชี้ถึง ทิศทางของกระบวนการในการผลิต เริ่มตั้งแต่การผลิต การตลาด องค์กร การจัดการและ การเงิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

ควรเน้นการส่งเสริมการตลาด โดยมีการใช้สื่อที่หลากหลายประเภท เพื่อ ประชาสัมพันธ์และแนะนำผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวา เช่น ผ่านทางเว็บไซต์ทางอินเทอร์เน็ต ผ่านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ การใช้สื่อบุคคลโดยการบอกต่อถึงคุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไหม แพรวา เพิ่มช่องทางการจำหน่ายให้มากที่สุด เนื่องจากเป็นวิธีการที่จะทำให้กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชนมีโอกาสเข้าถึงผู้บริโภคทุกเพศทุกวัย และในส่วนพัฒนาความสามารถของกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ควรมีการทำกลยุทธ์ทางการตลาดในระยะยาว มีการศึกษาความต้องการของลูกค้าว่า ต้องการผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาแบบใด

2. ข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมของการผลิตผ้าไหมแพรวา และทำการเปรียบเทียบการใช้ช่องทางกระจายสินค้าผ้าไหมแพรวา เพื่อให้ทราบว่าการใช้ช่องทางตลาดผ่านสื่อช่องทางใดสามารถกระจายสินค้าเข้าถึงลูกค้าได้มากที่สุด และใช้ต้นทุนต่ำสุด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา พบว่า องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนแบบมีส่วนร่วม กลุ่มทอผ้าไหมแพรวา อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ มีดังนี้

รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนจะมีการจัดการที่หลากหลาย เช่น บางกลุ่มมีการรวมตัวกันอย่างหลวมๆ ก็จะรวมกลุ่มกันเพื่อซื้อวัตถุดิบ แล้วก็มีศูนย์การจำหน่าย ต่างคนต่างซื้อวัตถุดิบมาแบ่งกัน พอมาถึงขั้นการจำหน่ายก็กำหนดราคาขายเอง ในส่วนผ้าแพรวาจะเป็นการซื้อวัตถุดิบจากต่างถิ่น นำมาทอแล้วใช้บ้านโพเป็นหน้าร้าน ซึ่งถือว่าการช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสมาชิก แต่ความเข้มแข็งของกลุ่มจะเริ่มที่มีกติกากลุ่มที่เริ่มด้วยการผลิตจนกระทั่งถึงการจำหน่าย จากนั้นจึงมีการแบ่งปันผลประโยชน์ โดยยึดถือข้อบังคับของกลุ่มเป็นแนวทางปฏิบัติ เช่น กรรมการจะได้ค่าตอบแทนเท่าไร สมาชิกกลุ่มจะได้ค่าตอบแทนเท่าไร กลุ่มที่เหนียวแน่น จะมีลักษณะเป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมตลอดเวลา ส่วนกลุ่มที่ไม่เข้มแข็งสามารถหาวิธีการบริหารจัดการของกลุ่มที่เข้มแข็งมาเป็นแนวทางดำเนินงานของกลุ่มได้ แต่อย่างไรก็ตาม บางกรณีมันขึ้นอยู่กับบริบทหรือสภาพของพื้นที่ และความต้องการของชาวบ้าน เนื่องจากแทน ทำแบบนี้ชาวบ้านให้เหตุผลว่าคล่องตัวง่ายต่อการบริหารจัดการ สรุปความได้ว่า สมาชิกกลุ่มมีส่วนร่วมช่วยกันหมด แต่แตกต่างกันเท่านั้น อยู่ที่วิธีการจัดสรรผลประโยชน์ที่ได้สัดส่วนใกล้เคียงกัน แต่เท่าที่ผ่านมาการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกก็ความพึงพอใจอยู่

References

- Athipanan, W. (2006). *Community Enterprise and Network Management*. Bangkok: Department of Agricultural Extension. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Grisnasputi et.al. (2012). *Enterprise Management*. Khonkean. Faculty of Humanities and Social Sciences: Khon Kaen University.

- Grisnasputi, W. (2016). *Community enterprise management*. Social Science Department: Khonkean University.
- Local Government Administration Office Kalasin Province. (2016). *Data on Community enterprise in Kalasin Province*. Department of Local Administration: Kalasin Province.
- Natongkum, W. (2012). *A Model for Development and Operation of Small and Micro Community Enterprise in Kalasin Province*. Dissertation Philosophy of Doctor of The Region Development Strategy: Rajabhat Maha Sarakam University.
- Phongpit, S. (2004). *Community enterprise*. Bangkok : Community enterprise Institution.
- Sathitinphaporn, N. (2016). *Management of community enterprises of Non Mueang Subdistrict Administrative Organization Case study group Fish 1, Ban Huay Bong Sub-district, Non Mueang District, Non Sang District Nong Bua Lamphu Province*. Independent of Master Public Administration. The Graduate School: North Eastern University.
- Tanwisud, S. (2011). *Administrative process for the implementation of strong community enterprise groups with non-strong community enterprise groups In Khon Kaen*. In the Dependent Master of Art, Social Development Deciplin: Khom Kean University.